

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS4875>

Number: 52 , p. 221-228, Winter I 2016

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayınlanma Tarihi / The Published Date

11.11.2016

10.12.2016

SAKARYA ROMAN AİLELERİNDE ERKEN EVLİLİK ARAŞTIRMASI

EARLY MARRIAGE AMONG ROMANI FAMILIES IN SAKARYA

Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin Taylan

Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü

Öz

Çalışmada, eğitimde olunması gereken ve psiko-sosyal yönden hazır olunmayan bir yaşta, erken evlenen Roman çocukların önemli bir sorununu gün yüzüne çıkarmayı ve sorunu anlamayı amaçladık. Araştırmada, Roman çocuklarda erken evliliklerin hangi boyutlarda olduğu; zamanla değişip-değişmediği; cinsiyete göre farklılaşıp-farklılaşmadığı; Romanlarda erken evliliklerin sonuçlarının neler olduğu ortaya konulmuştur.

Araştırmanın amacı doğrultusunda seçilen Roman ailelere ilişkin veriler, alan taraması (survey) ile elde edilmiştir. Sakarya ili Adapazarı ilçesindeki Romanların yoğun yaşadıkları Şeker Mahallesi'ndeki Roman aileleri kapsamaktadır. Sakarya evrenini oluşturan Romanlardan da temsil yeteneğine haiz seçilen 200 Roman aileye yüz yüze görüşme yoluyla anket uygulanmış ve şu bulgulara ulaşılmıştır:

En erken ilk evlilik yaşı Romanlarda 12'dir. Evliliklerin yarısına yakını, 18 yaş altındadır. Kızlar, erkek çocuklarına oranla daha erken evlenmektedirler. Roman çocuklarının evliliklerden dolayı evi geçindirmek için çalışmak zorunda oldukları ve bu yüzden de okula gidemedikleri tespit edilmiştir. Romanlarda çocuk gelinler olgusu temel bir sorun alanıdır. Araştırma sonucunda, erken evliliklerin Romanlarda yaygın olduğu, özellikle kızlarda çok daha yaygın olduğu, erken evlilik yapan çocukların eğitim yaşamından erken koptuğu, okulu terk ettikleri, devam edenlerin ise okul başarısının düşük olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dezavantajlı Gruplar, Romanlar, Aile Yapısı, Erken Evlilikler, Çocuk Gelinler

Abstract

In this presentation, we propose to unearth and understand the problem of early marriages among Romani children, who get marry in early age that does not fit for their psychological and social situation. In relation to this, in the research, the dimensions of early marriages, their change in terms of time and gender will be outlined and the values among Romanies in terms of marriage and family will be presented.

In the light of the aim of this research, the data was obtained by selected Romani families through surveys. 200 Romani families that would present the Sakarya sample were applied a survey via one-by-one talks and these findings were reached to:

The age of early marriage among Romanies is 12. Almost half of the marriages are beyond the age of 18. In comparison to boys, girls get marry earlier. They indicate that they get a compassionate marriage and by loving their partners. It was also detected that those who get early marriage cannot continue to their education because of the responsibilities of marriage such as burdening the livelihood. "Kid Bride" is an important problem among Romanies. Similarly, those who continue to their education after marriage are unsuccessful in their school life.

Keywords: Disadvantaged Groups, Romani, Family Structure, Early Marriages, Kid Brides

GİRİŞ

Romanlar, genel olarak ortalama gelirleri düşük, yaşadıkları sosyal coğrafyanın en düşük gelirli kültürel topluluklarındandır. Özellikle toplumsal, kültürel ve ekonomik olarak dezavantajlı gruplar içerisinde değerlendirilen Romanlar, hem dünyada hem de Türkiye’de geçmişte de bugün de yaşadıkları toplumun en yoksul, yoksun, madun, olumsuz koşullarda yaşayan gruplardandır. Romanlar, bulundukları yerlerin kenar mahallelerinde, sağlıksız koşullarda yaşamlarını sürdürmektedirler (Genç, Taylan & Barış, 2015: 85).

Günümüz Romanları çoğunluğu marjinal ve düşük prestijli işlerde çalışmakta; genel anlamda teknolojik gelişime yeterli oranda tepki veremedikleri; küreselleşmenin artan etkisiyle küresel mekanizmalara eklenememe ve dolayısıyla sosyal ve ekonomik yaşamlarında birçok zorluklar yaşamaktadırlar (Kolukıncı, 2004: 40).

Genel olarak eğitim düzeyi ve özellikle de okur-yazarlık oranı çok düşüktür. Roman vatandaşların çoğunluğu okuma-yazma bilmeyenlerden ve ilkokul mezunlarından oluşmaktadır. Aileler, Türkiye geneli gibi çekirdek aile olsa da çocuk sayısının çok olması nedeniyle hane başına düşen kişi sayısı, Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Romanların karşı karşıya kaldığı pek sorun vardır. Ayrımcılık ve dışlanmışlık başta olmak üzere yoksulluk, işsizlik, kayıtdışı istihdam, düşük eğitim düzeyi (Genç, Dalkılıç, 2013: 465), kriminal vakalar, yüksek madde

kullanımı ve bağımlılığı, okulu erken terk, sokakta yaşama, sokakta çalışma/çalıştırılma, düşük yaşam kalitesi, sağlık sorunları, konut sorunu vs. bunların her biri Romanların yüz yüze geldiği/getirildiği önemli sosyal sorunlardır. Romanların önemli sorunlarından biri daha var ki, o da erken yaşta evliliklerdir.

Uluslararası belgelere göre, on sekiz yaşının altında yapılan evlilikler erken evlilik olarak nitelendirilmektedir. Hatta bireyin ruhsal ve fiziksel gelişimini tamamlamadan yaptığı bu evliliklerin büyük çoğunluğu bireyin bilinçli rızası dışında yapılması dolayısıyla da ‘erken ve zorla yapılan evlilikler’ olarak literatürdeki yerini almıştır.

Erken yaşta evlilikler, özellikle kadınların toplumdaki eşitsiz konumunu pekiştirmekte, kadınların yaşamsal imkânlarının ve hayat tercihlerinin azalmasına sebep olmaktadır. Buna rağmen özellikle geleneksel ve ataerkil kültürel özelliklere sahip olan toplumlarda erken evlilikler bir sorun olarak değerlendirilmemektedir (Aydemir, 2011). Geleneksel kültür; kuşaklar öncesinden devam ettirilen pratik ve ritüelleri sorgulamaksızın kabul etmekte ve sürekliliğini sağlamaktadır. Geleneksel kültürün hâkim olduğu Türkiye’de ‘erken evlilikler’ uzun yıllardan beri var olan bir olgudur.

Türkiye geneli erken evlilik araştırmalarında erken evlilik oranı, yüzde 20’lerdedir. Örneğin 2006 Aile Yapısı Araştırmasında erken evlilik oranı %19,5 (erkeklerde %6,9; kızlarda %31,7) olarak bulunmuştur. 2011 yılındaysa (2011 Aile Yapısı Araştırması) er-

ken evlilik oranı, yüzde 17,6'ya düşmüştür. Burada dikkati çeken nokta, erken evlilik olgusunun erkeklerden ziyade kızlar için problem olduğudur. Bu da bizi "çocuk gelinler" sorununa yönlendirmektedir.

Erken evliliklerin sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, cinsiyet eşitsizliği, ataerkil kültür, eğitim düşüklüğü gibi birçok nedeni vardır (Aydemir, 2011; Şen, 2014: 32-39; Arslan, 2015: 26-33). Ancak üzerinde esas durulması gereken, erken evliliklerin çocukların, ailelerin ve genel olarak toplumun geneline yönelik olumsuz sonuçlarıdır.

Erken evliliklerin öncelikle bireyler, daha sonra toplum üzerinde trajik sonuçları meydana gelmektedir. Bu sorunlar sağlıktan (adölesan gebelik, anne ve bebek ölümleri) eğitime (düşük eğitim seviyesi, okulu erken terk), toplumsal yaşamdan (sosyal izolasyon, yoksulluk) intiharlara kadar birçok alanda gerçekleşmektedir. Önce bireysel sonuçlar olarak ortaya çıkan gelişmeler, zamanla toplumsal bir niteliğe bürünerek, çözümlenmesi çok zor ve karmaşık problemler olarak tezahür etmektedir. Erken evlilikler, çoğunlukların çocukluklarını ellerinden almakta, derin fiziksel ve psikolojik hasarlara sebep olmaktadır (Aydemir, 2011: 23).

Türkiye'nin geleneksel ve ataerkil aile yapısı, erken evliliği normalleştirmeye ve meşrulaştırmaya meyillidir. Ancak Türkiye 'Çocuk Hakları Sözleşmesi' ve 'Kadına Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ni imzalamış olup; bu durumda çocukların erken yaşta evlendirilmesi ile hem uluslararası normların hem de yasaların ihlali söz konusu olmaktadır (Çakır, 2013: 6). Ayrıca erken yaşta evlilikler ile (özellikle kız çocuklarının) sağlık hakkı, yaşama ve gelişme hakkı, eğitim alma hakkı, ihmal ve istismardan korunma hakkı ihlali söz konusu olmaktadır.

Türkiye'de erken evliliğin en çok görüldüğü bölge ya da toplumsal gruplar, kırsal bölgeler, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Romanlardır. Romanlarda ise erken

evliliğe ilişkin oranlar daha yüksektir. Yürütülen saha araştırmalarında Romanlarda ortalama evlilik yaşı, bir çocuğun ortaokul veya lise çağlarına denk düşen 15-18 yaş olarak belirtilmektedir (Boran vd., 2013: 58). Romanlarda özellikle kız çocuklarında erken evlilikler, Türkiye ortalamasının oldukça üzerindedir. Roman topluluklarındaki erken evliliğin, özellikle sokakta çalışma ve eğitim sürecinden erken kopuş durumlarıyla yakın ilgisi vardır. Erken evliliklerin psiko-sosyal birçok olumsuz sonucu kadar, yapılan birçok araştırmada vurgulandığı üzere özellikle de kız çocuklarının eğitim sürecinden kopuş ve okulu terk gibi sonucu vardır. Ayrıca erken evlilikler ile sokakta çalışma/çalıştırılma arasında da bağ vardır. Genellikle Roman mahallelerindeki saha gözlemlerimizde ve mahalle halkıyla görüşmelerimizde, özellikle erken evlilik yapan erkek çocukların, aile/hane/evlerini geçindirmek için kayıt dışı alanlarda çalıştıkları (çocuk işçiliği) ve ayrıca sokakta çalıştıkları tespit edilmiştir (Taylan & Barış, 2015: 56)

Taylan & Barış'ın (2015) Kocaeli Romanları üzerine yürüttüğü araştırmada erken evlilik oranı yüzde 34,3 olarak bulunmuştur. Erken evlenen kızların oranı yüzde 47,6'dır. Roman kızlarının neredeyse yarısı 18 yaş altında evlilik yapmaktadır. Kocaeli romanlarında en erken ilk evlilik yaşı 13'tür. 15 yaş ve altındaki yaşlarda (13-15 yaş aralığı) evlenenlerin oranı, yüzde 13,6'dır. 16-17 yaş aralığında evlenenlerin oranı da yüzde 20,7'dir.

Böylesine önemli ve kalıcı etkiler bırakan erken evlilik olgusu, toplumda diğer toplumsal gruplara nazaran daha dezavantajlı durumda bulunan Romanların hâlihazırda yaşadığı birçok sorununa hem kaynaklık etmekle hem de sorunlarının daha derinleşmesine, yeniden üretilmesine; bir nevi sorun sarmalından çıkamamalarına neden olması bakımından çifte etkiye sahiptir. Buradaki çifte etkiye haiz problemin ortaya konulması ve gündeme taşınması ve boyutlarının gözler önüne serilmesi oldukça önem taşımaktadır.

Çalışmada, eğitimde olunması gereken ve psiko-sosyal yönden hazır olunmayan bir yaşta erken evlenen Roman çocukların önemli sorununu gün yüzüne çıkarmayı ve sorunu anlamayı amaçlamaktayız.

YÖNTEM

Eğitimde olunması gereken ve psiko-sosyal yönden hazır olunmayan bir yaşta erken evlenen Roman çocukların önemli bir sorununu gün yüzüne çıkarmayı ve sorunu anlamayı amaçlamadığımız araştırmada, Roman ailelerde erken evliliklerin hangi boyutlarda olduğu; zamanla değişip-değişmediği; cinsiyete göre farklılaşıp-farklılaşmadığı; Romanlarda erken evliliklerin genel hatlarıyla sonuçlarının neler olduğu ortaya konulmuştur.

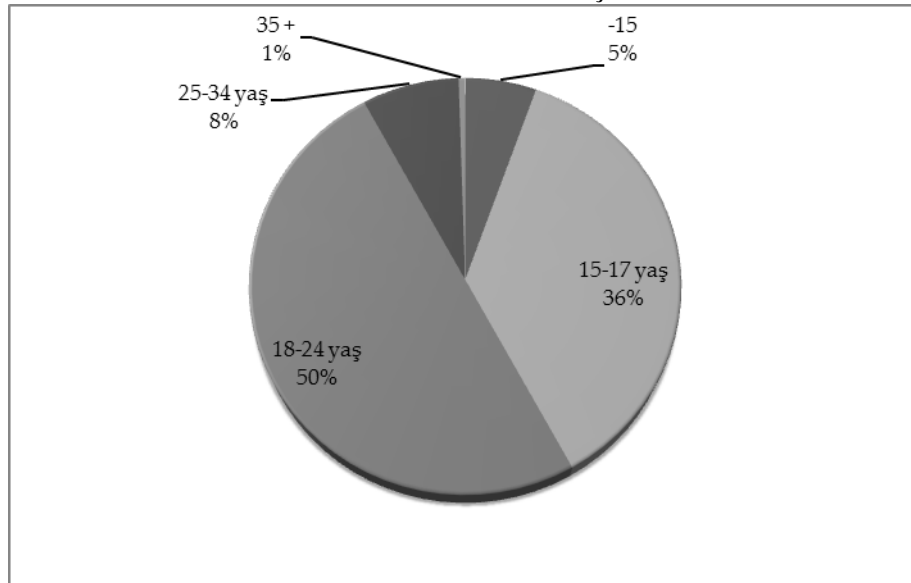
Araştırmanın amacı doğrultusunda

seçilen Roman ailelere ilişkin veriler, 2015 yılı Ekim aylarında alan taraması (survey) yoluyla elde edilmiştir. Sakarya ili Adapazarı ilçesindeki Romanların yoğun yaşadıkları Yenice (%22,5), Yeni (%29,5), Çamyolu (19,5) ve Cumhuriyet (%28,5) mahallelerindeki Roman ailelerini kapsamaktadır. Sakarya evrenini oluşturan Romanlardan da temsil yeteneğine haiz seçilen 200 Roman aileye (%50 kadın ve %50 erkek) yüz yüze görüşme yoluyla anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler, SPSS ile analiz edilmiş ve şu bulgulara ulaşılmıştır:

BULGULAR

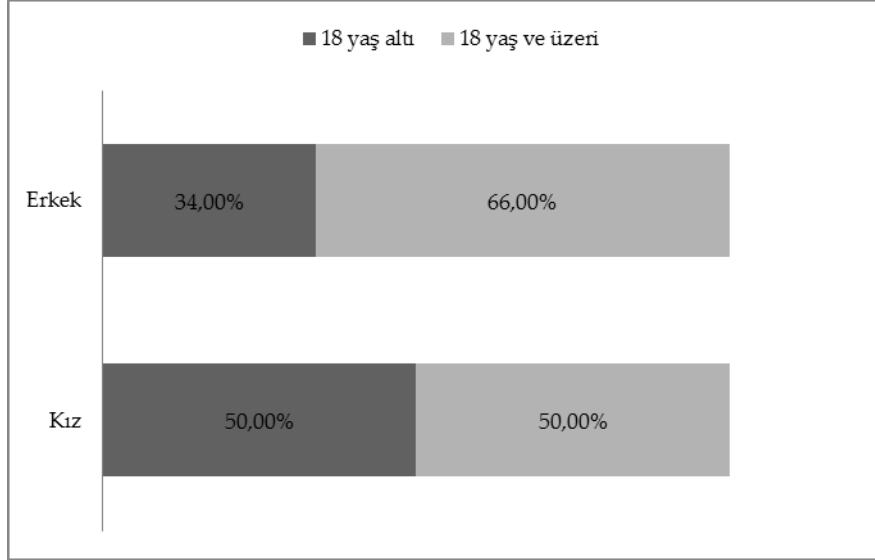
Roman ailelerin ortalama geliri 1139 TL'dir. Görüşülenlerin yaş ortalaması, 37,6'dır. Yüzde 90'ı evli; %3,5'i ayrı/boşanmış; %6,5'i eşi vefat etmiş kişilerden oluşmaktadır. İlk evlilik yaş ortalaması 18,7'dir.

Grafik 1: İlk Evlilik Yaşı

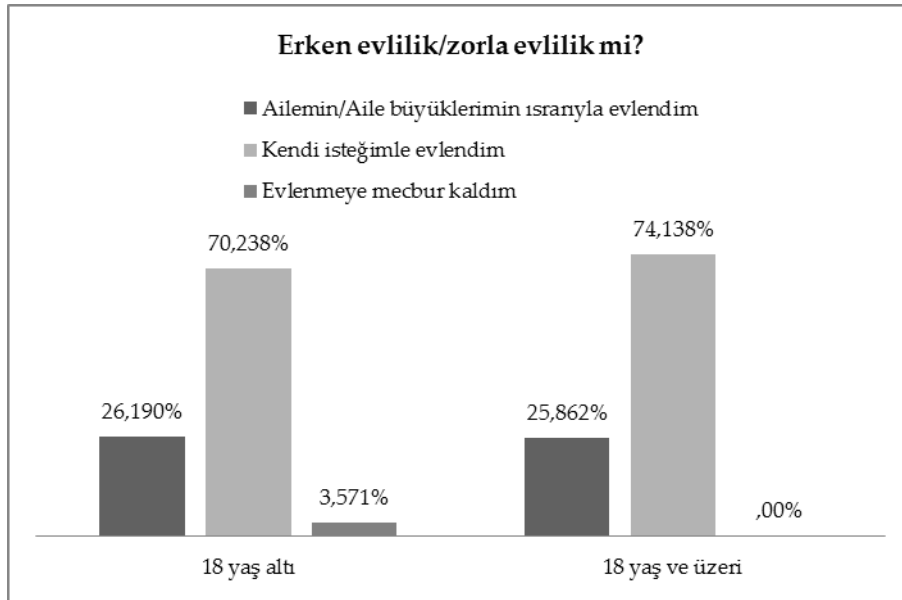
Romanlarda erken evliliklerin (18 yaş altı evlilikler) oranı yüzde 41'dir. Sakarya Romanlarındaki erken evlilik bulguları, Kocaeli 2013 yılı alan taramasındaki bulgulara nispeten yüksek oranlardadır. Kocaeli Ro-

manlarındaki erken evliliklerin oranı yüzde 34,3'tür. Ancak Türkiye'deki erken evliliklerin 2011 yılı ortalamasından (%17,6) ise oldukça yüksek bir orandadır.

Grafik 2: Cinsiyete Göre Erken Evlilik

Roman erkeklerinde erken evlilik oranı yüzde 34 iken; kızlarda bu oran yüzde 50'dir. Sakarya Romanlarındaki erken evliliklerin cinsiyete göre karşılaştırması, Kocaeli Romanlarındaki 2013 yılı araştırmasındaki verilere yakındır. Örneğin, Kocaeli'deki Ro-

man kızların erken evliliklerinin oranı yüzde 47,6'dır. Ancak Türkiye ortalamalarının oldukça üzerindedir. Erkeklerde Türkiye erken evlilik 2006 yılı ortalaması yüzde 6,9'ken; kızlarda yüzde 31,7'dir.

Grafik 3: Evlilik Kararı

Erken evlilik yapanların (18 yaş altı evliliklerin) büyük çoğunluğu kendi rızasıyla

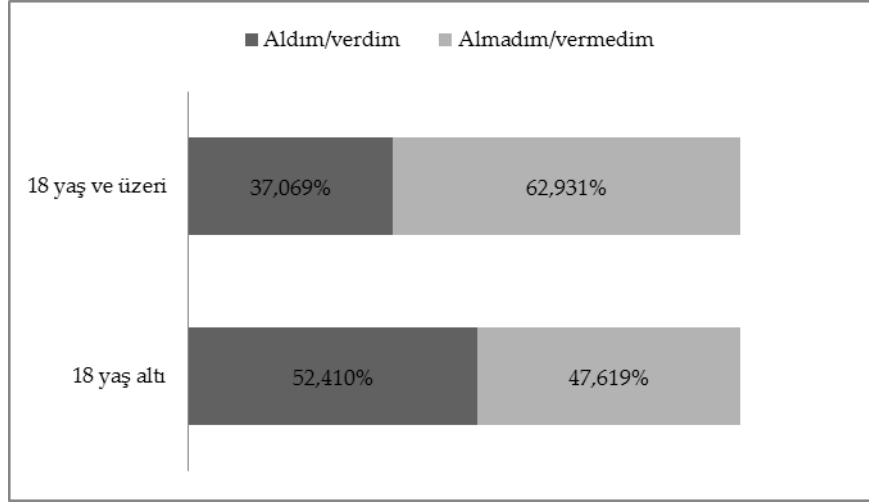
evlendiğini ifade etmekteyse de 18 yaş üstü evlilik yapanlarda kendi rızasıyla evlenme

oranı daha yüksektir.

18 yaş altı evlilik yapanlar, 18 yaş üstü evlilik yapanlara oranla daha fazla evlenmeye mecbur kaldığını ya da aile/aile büyüklerinin ısrarıyla evlendiğini daha çok ifade

etmektedirler. Dolayısıyla erken evliliklerde evliliğe mecbur kalma ve aile ısrarı önemli ölçüde etkileyici faktördür. Bu nedenle erken evliliklere kısmen zorla evlilikler de denilebilir.

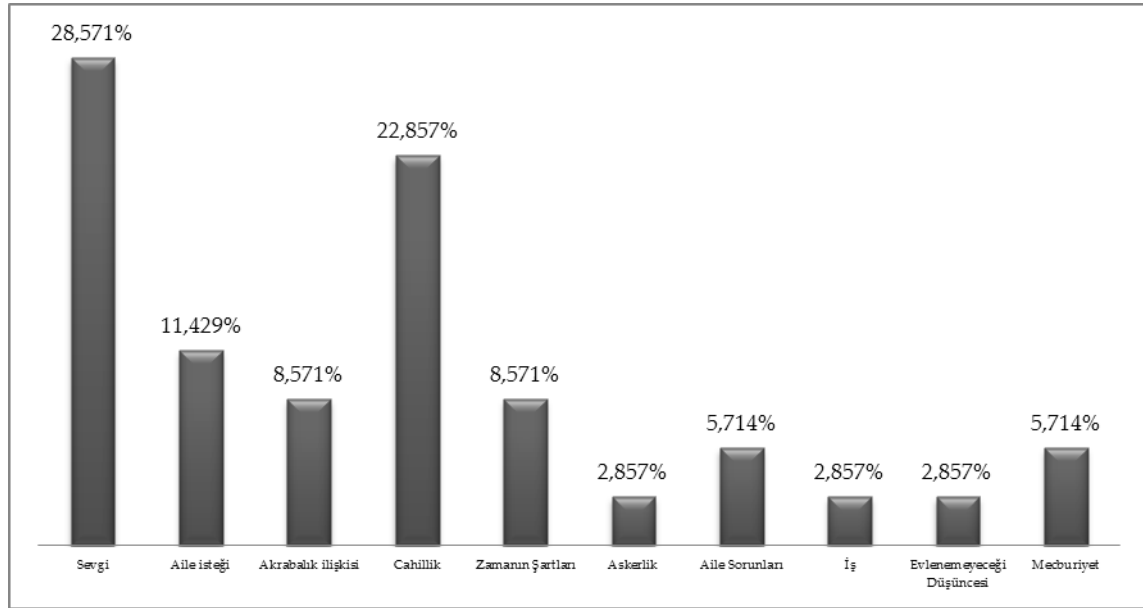
Grafik 4: Başlık Parası

Sakarya Romanlarındaki erken evliliklerde, 18 yaş üstü evliliklere nazaran başlık parası verme oranı daha yüksektir. 18 yaş üstü evliliklerde başlık parası alan ya da ver-

me oranı yüzde 37,1 iken; 18 yaş altı (erken evliliklerde) başlık parası alma/verme yüzde 52,4'tür.

Grafik 5: Evlilik Nedeni

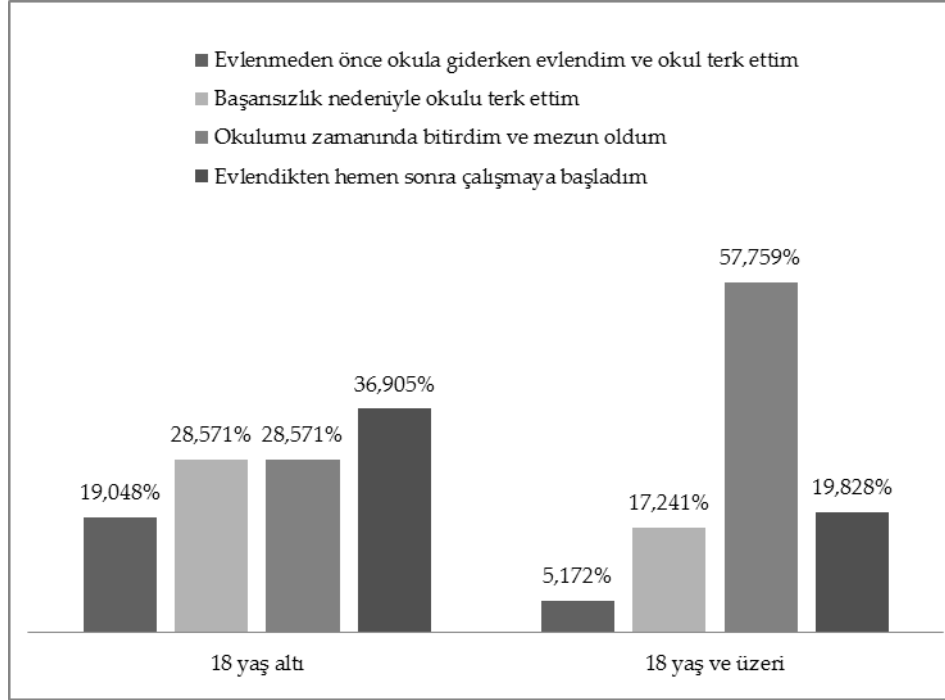
Sakarya Romanlarında erken evlilik-

lerin nedenleri arasında en başta bireyin ira-

desini çağrıştıran “sevgi” gelmekteyse de, daha sonra, bireyin isteği dışındaki faktörlerin etkisini öne çıkaran cahillik (birey, iradesini eğitimsizlik faktörüyle ilişkilendirmesi), aile

isteği, zamanın şartları, ailesel konular ve mecburiyet gibi nedenler, erken evliliklerde etkili birer faktörlerdir.

Grafik 6: Erken Evliliğin Sonucu

Roman ailelerdeki erken evliliklerin en temel sonuçları, sırasıyla, evlilikten hemen sonra erken yaşta çalışmaya başlanması, okulu erken terktir. Bu iki sonuç, aslında araştırmalarda ve alan çalışmalarında (literatür) erken evliliklerin en olumsuz iki sonuçlarındandır. Ayrıca bu iki sonuç, erken evlilik, yoksulluk, eşitsizlik ve dışlanma sürecine ilişkin döngüsellik sürekli kılar.

SONUÇ

Sakarya Romanlarında en erken ilk evlilik yaşı 12'dir. Sakarya Romanlarında erken evlilik (18 yaş altı evlilikler) oranı, %41'dir. Kızlarda bu oran %50; erkeklerde ise 34'tür. 15 yaş altı evlilikler ise 5'tir.

Erken evlilik yapanların %26'sı ailesinin zorlamasıyla evlenmiş; %3,6'sı evlenmeye mecbur kaldığını ifade etmektedir. Bu oranlar

içinde zorla evlendirilen kız çocukları (çocuk gelinler) çok daha yüksektir.

Erken evlilik yapan Romanların %52,4'ü başlık parasıyla (aileleri vererek ya da alarak) evlenmiştir. 18 yaş üstü evliliklerde ise başlık parasıyla evlenme oranı daha düşüktür (%37,1).

Romanlarda kendi ifadeleriyle erken evlilik nedenleri sırasıyla, sevgi/aşk; cahillik; aile isteği; akrabalık ilişkisinden dolayı; zamanın şartları gereği; mecburiyet; aile sorunlarından dolayı ve evlenemeyeceği kaygısı; iş ve askerlikten dolayıdır.

Erken evlilik yapan Romanlar, 18 yaş üstü evlilik yapan Romanlara göre daha yüksek “okulu terk” oranına sahiptir (%19-%5,2); okul başarısı daha düşük (%28,6-%17,2); erken çalışmaya başlama oranına (%36,9-%19,8) sahiptirler. Ayrıca erken yaşta evlenenler, 18

yaş üstü evlenenlere göre okuldan daha geç mezun olmaktadır (%28,6-%57,8).

Sonuç olarak Romanlarda en erken ilk evlilik yaşı 12'dir. Evliliklerin yarısına yakını, 18 yaş altındadır. Araştırma sonucunda, erken evliliklerin Romanlarda yaygın olduğu, özellikle kızlarda çok daha yaygın olduğu, erken evlilik yapan çocukların eğitim yaşamından erken koptuğu, okulu terk ettikleri, devam edenlerin ise okul başarısının düşük olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Arslan, Y. (2015). *Oyundan Düğüne Hayatlar: Güneydoğu'da Çocuk Gelinler*, İstanbul: Belge Yayınları.
- Aydemir, E. (2011). Evlilik mi Evcilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler- Türkiye'de Çocuk Gelinler, *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Sosyal Araştırmalar Merkezi, USAK Rapor No: 11-08*.
- Boran, P. vd. (2013). Çocuk Gelinler, *Marmara Medical Journal*, 26, 58-62.
- Çakır, H. (2013). *Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Faktörler Çerçevesinde Erken Evlilikler: Ankara Pursaklar Örneği*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Genç, Y. & Dalkılıç, P. (2013). Yaşlıların Sosyal Dışlanma Sendromu ve Toplumsal Beklentileri, *The Journal of Academic Social Science Studies*, Volume 6, Issue 4, p. 461-482, April 2013.
- Genç, Y., Taylan, H.H. ve Barış, İ. (2015). Roman Çocuklarının Eğitim Süreci ve Akademik Başarılarında Sosyal Dışlanma Algısının Rolü, *The Journal of Academic Social Science Studies*, Number: 33, p. 79-97, Spring I 2015.
- Kolukırcık, S. (2004). *Aramızdaki Yabancılar: Çingeneler*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Şen, H. (2014). Çocuk Evliliklere Teoriden Bakmak, *Çocuk Gelinler: Evlilikten Evliliğe*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2014). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler, Öneriler*, Ankara.
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2006). *Türkiye'de Aile Yapısı Araştırması 2006*, Ankara.
- Taylan, H.H. & Barış, İ. (2015). *Romanlar ve Sosyal Dışlanma*, Konya: Çizgi Kitabevi.